

การสนับสนุนของรัฐบาลและปรีดี เป็นปัจจัยสำคัญ ของการขึ้นครองราชย์ของในหลวงอานันท

สุพจน์ ด้านตระกูล

ผมได้อ่านทัศนะวิพากษ์ของอาจารย์สมศักดิ์ เจียม-ธีรสกุล เกี่ยวกับการสืบราชสมบัติและการขึ้นครองราชย์ของในหลวงอานันท¹ ได้พบเอกสารหลักฐานใหม่ (สำหรับผมที่ไม่ใช่นักวิชาการ) หลายชิ้น และด้วยสามัญสำนึกจึงได้มีข้อสังเกตบางประการดังต่อไปนี้

ข้อ 1 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเป็นพระราชโอรสลำดับพระองค์ที่ 9 (ในจำนวนพระราชโอรสและพระราชธิดา 82 พระองค์) ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี (พระนามเดิม ม.จ.รำเพย เป็นพระเจ้าหลานเธอใน

รัชกาลที่ 3 ทรงสถาปนาเป็นพระองค์เจ้ารำเพยภมราภิรมย์ ในรัชกาลที่ 4 เมื่อปีชวด พ.ศ. 2395 เป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต่อมาทรงสถาปนาพระนามพระอัฐิเป็นกรมสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี)

ข้อ 2 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงมีเจ้าจอมหม่อมห้ามที่มีพระราชโอรสและพระราชธิดาด้วยกันรวม 77 พระองค์ และในจำนวนเจ้าจอมหม่อมห้ามดังกล่าวนี้ ได้รับการยกย่องสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้า 3 พระองค์ คือ

2.1 สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ เป็น

¹ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, “ในหลวงอานันทขึ้นครองราชย์ตามลำดับชั้นของกฎมณเฑียรบาล หรือเพราะปรีดีสนับสนุน,” *ฟ้าเดียวกัน*, 4: 2 (เมษายน-มิถุนายน 2549), หน้า 188-228

พระราชธิดาลำดับพระองค์ที่ 50 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) กับสมเด็จพระปิยมมาวดี

2.2 สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา เป็นพระราชธิดาลำดับที่ 60 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) กับสมเด็จพระปิยมมาวดี

2.3 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี (ต่อมาสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ) เป็นพระราชธิดาลำดับที่ 66 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) กับสมเด็จพระปิยมมาวดี

ข้อ 3 สมเด็จพระนางเจ้าทั้ง 3 พระองค์ ร่วมพระชนกและพระชนนีมาด้วยกัน และยังร่วมพระสวามีพระองค์เดียวกันด้วย แต่สมเด็จพระพี่นางพระองค์ใหญ่ คือสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ ทรงบุญน้อย จึงได้สิ้นพระชนม์เสียก่อน ขณะที่พระชันษาเพียง 21 ปี (พ.ศ. 2423) ที่เรียกกันว่าพระนางเรือล่ม จึงยังคงเหลือสมเด็จพระนางเจ้าพระองค์กลาง คือ สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา หรือสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (ขอกภัยโทษถ้าอภัยพระนามไม่ถูกต้อง) แต่ที่แน่ ๆ ก็คือทรงเป็นสมเด็จพระย่าของพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ปัจจุบัน และทรงเป็นพระราชชนนีของสยามมกุฎราชกุมารพระองค์แรกของพระราชวงศ์จักรี กับสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี (พระน้องนางพระองค์ที่สาม) ต่อมาเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระราชชนนีของรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7

ข้อ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) จึงทรงพระฐานะเป็นทั้งพ่อตัวและพ่อตา (ขอประทานโทษค้นหาคำราชาศัพท์ไม่ทัน) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) หรือนัยหนึ่งสมเด็จพระนางเจ้าทั้ง 3 พระองค์ ทรงมีฐานะเป็นพระน้องนางร่วมพระชนกกับพระสวามี (รัชกาลที่ 5) แต่ต่างพระชนนี

ข้อ 5 ในปี พ.ศ. 2429 สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหา-วิชรุณิศ ซึ่งเป็นพระราชโอรสลำดับที่ 20 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) กับ

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งหมายถึงองค์รัชทายาทสืบต่อราชบัลลังก์ แต่ยังไม่ทันจะได้ขึ้นครองราชย์ก็ได้เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2437 ขณะพระชนมายุได้ 17 ปี

ตามราชประเพณี พระองค์ที่จะมาดำรงฐานะพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งจะเป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์เป็นพระองค์ลำดับต่อไป ก็น่าจะเป็นพระอนุชาร่วมพระชนก-ชนนีกับพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารผู้จากไป และท่านผู้นั้นก็คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายสมมตวิวงศ์โรทัย กรมขุนศรีธรรมราช-ธำรงฤทธิ์ พระอนุชาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวิชรุณิศฯ และเป็นพระเชษฐาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายสมมตวิวงศ์โรทัยฯ ทรงพระชันษา 12 ปี (พ.ศ. 2425-2442) แต่ด้วยเหตุผลพิเศษ ตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมารจึงไปตกกับโอรสองค์โต สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหาวิชราวุธ กรมขุนเทพทวาราวดี ใน สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี (พระน้องนาง) ที่ต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงเป็นอันว่าตำแหน่งองค์รัชทายาทในสายของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ถูกข้ามมานับแต่บัดนั้น

ข้อ 6 สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหาวิชราวุธ กรมขุนเทพทวาราวดี พระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อจากสมเด็จพระราชบิดา เมื่อ 23 ตุลาคม 2453 ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6)

ข้อ 7 พระองค์ทรงมีพระอนุชาและพระพี่นางน้องนาง 8 พระองค์ โดยเฉพาะพระอนุชาที่ทรงพระชนม์ชีพในขณะนั้นมี 4 พระองค์ 1) สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ 2) สมเด็จพระเจ้าฟ้าอภัยภูวนาถ กรมหลวงนครราชสีมา 3) สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหลวงเพชรบูรณ์-อินทราชัย และ 4) สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

ข้อ 8 ทันทึที่ขึ้นครองราชย์ได้ทรงประกาศรับหม่อมคัทริน หรือ แคทยา พระชายาของสมเด็จพระ

เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ เป็นสะใภ้หลวงและพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในแก่เธอด้วยพร้อมกับทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถเป็นองค์รัชทายาท (ในระหว่างที่รัชกาลที่ 6 ยังไม่มีพระราชโอรส) ซึ่งหมายความว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ (แม้จะมีพระชายาเป็นนางต่างด้าว แต่ก็ได้โปรดเกล้าฯ รับเป็นสะใภ้หลวงแล้ว) พร้อมทั้งจะขึ้นนั่งบัลลังก์ทันทีที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) มีอันเป็นไป ตำแหน่งองค์รัชทายาทสืบราชสันตติวงศ์สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ จึงไม่มีปัญหา แต่ทรงมีเงื่อนไขว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถต้องไม่ทรงแต่งตั้ง ม.จ.จุลจักรพงษ์ พระโอรสของพระองค์เป็นองค์รัชทายาท ดังหนังสือขอมรับของเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ยกมาอ้างใน *ฟ้าเดียวกัน* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 หน้า 199 มีข้อความตอนหนึ่งดังนี้

“บุตรข้าพระพุทธเจ้าที่มืออยู่แล้วในเวลานี้ มีมารดาเป็นคนสามัญ เพราะฉะนั้นตามราชประเพณีในพระบรมราชวงศ์ ไม่สามารถจะมียศเป็นเจ้าฟ้าได้เป็นอันขาดไม่ว่าในเวลาใด เมื่อเป็นเจ้าฟ้าไม่ได้เช่นนั้นแล้ว ก็ไม่สามารถจะเป็นรัชทายาทได้เหมือนกัน...” และยังได้ยืนยันในคำปฏิญญา ดังที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ยกมาอ้างไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันนั้นว่า “...ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายปฏิญญาไว้ว่า ในเวลาที่ข้าพระพุทธเจ้ายังไม่มีบุตรซึ่งเป็นอุโตสุชาติแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจะให้ห้องที่รักทั้งหลายซึ่งร่วมพระราชชนนีเป็นรัชทายาท...”

ข้อ 9 ภายหลังสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถเสด็จทิวงคตที่เมืองสิงคโปร์ เมื่อ 13 มิถุนายน 2463 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงสถาปนาพระเกียรติยศเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช และต่อมาในวันที่ 21 กรกฎาคม ปีเดียวกัน พระโอรสของท่านคือ ม.จ.จุลจักรพงษ์ ก็ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงสถาปนาเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ คำว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ ย่อมมีศักดิ์เหนือกว่าพระวรวงศ์เธออย่างแน่นอน แต่จะ

เสมอด้วยเจ้าฟ้าหรือไม่ผมไม่ทราบ และจะเป็นบุตรที่อุกโตสุชาติ (คือ บุตรที่เสมอด้วยพ่อแม่หรือเหนือกว่าพ่อแม่) หรือไม่ ผมไม่ทราบ ผมทราบแต่ว่าพระนามจุลจักรพงษ์ก็เป็นพระนามที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เช่นกัน โดยเปลี่ยนพระนามจาก พงจักร ที่สมเด็จพระอัยกีทรงประทานให้ในครั้งแรกมาเป็นจักรพงษ์

ข้อ 10 หนังสือสั่งเสนาบตีวังเรื่องสืบสันตติวงศ์ และตั้งพระอัฐิ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ฉบับลงวันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2468 ที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ยกมาอ้างใน *ฟ้าเดียวกัน* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีที่นำสังเกต ดังนี้

10.1 ทรงระบุไว้ชัดเจน (ข้อ 1) ว่า “แม้ข้าพเจ้าไม่มีบุตรชาย ข้าพเจ้าขอมอบให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาสืบสันตติวงศ์” ในหนังสือ *ราชสกุลวงศ์* ระบุว่า เจ้าฟ้าประชาธิปกฯ ทรงพระยศกรมหลวงในปี 2468 ไม่ใช่กรมขุนตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และมีข้อความต่อไปว่า

10.2 “ให้ข้ามหม่อมเจ้าวรานนท์ธวัช ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราไชยนั้นเสียเถิด...”

ประเด็นอยู่ที่ว่าเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงระบุพระนามสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา เป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์อย่างชัดเจนเช่นนั้นแล้ว มีความจำเป็นอะไรที่พระองค์จะต้องระบุให้ข้ามหม่อมเจ้าวรานนท์ธวัช ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราไชย นั้นเสียเถิด (เว้นแต่จะให้เลือกกันเองจึงระบุให้ข้าม ม.จ. วรานนท์ธวัช)

10.3 ทรงระบุไว้ในคำสั่ง (ข้อ 2) ว่า “ถ้าเมื่อข้าพเจ้าสิ้นชีวิตไป สุวทันายังมีครรภ์อยู่ ขอให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา เป็นผู้สำเร็จราชการไปก่อนจนกว่าลูกข้าพเจ้าจะประสูติ”

ประเด็นนี้ก็ขัดแย้งกับหลักการของการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งหมายถึงมีองค์พระมหากษัตริย์แล้วแต่ไม่อาจบริหารราชการแผ่นดินได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่ในคำสั่ง (ข้อ 2) ระบุว่า “ถ้าเมื่อข้าพเจ้าเสียชีวิตไปแล้ว”

ซึ่งก็หมายความว่าไม่มีองค์พระมหากษัตริย์ แล้วจะมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อย่างไร? แต่คำสั่งของกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ย่อมเป็นไปได้เสมอ และมีอะไรแปลกๆ แผลงๆ เสมอ

ข้อ 11 สภาทศความเป็นจริงในขณะนั้น (พ.ศ. 2453-2468) ผู้ที่ทรงอาวุโสสูงสุดและทรงอำนาจสูงสุด (ตามราชประเพณีและกฎหมาย) คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ (รัชกาลที่ 6) แต่ผู้ที่ทรงอิทธิพลสูงสุด และพร้อมที่จะขึ้นนั่งบัลลังก์สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ (รัชกาลที่ 6) มีอยู่ 2 พระองค์คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ (พระอนุชาร่วมพระชนก-ชนนีกับรัชกาลที่ 6) กับ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ (พระอนุชาร่วมพระชนกต่างพระชนนีกับรัชกาลที่ 6)

ด้วยปรากฏเป็นข่าวเล่าลือในเหตุการณ์ที่เรียกว่า ฎกฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2455) ที่มี ร.อ. ขุนทวยหาญ-พิทักษ์ หรือ ร.อ. เหล็ง ศรีจันทร์ เป็นหัวหน้า ตามจดหมายที่แคทยาหรือคัทริน พระชายาของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ เขียนเล่าเหตุการณ์ในเมืองไทยหรือสยามประเทศไปถึงพี่ชายชื่อแวนชายอยู่ที่เมืองเคียฟ ประเทศรัสเซีย ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ม.ร.ว. นริศราจักรพงษ์ ธิดาของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ และนางอลิษาเบธ ฮันเตอร์ (ซึ่งเป็นหลานปู่และหลานย่าของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถกับหม่อมแคทยาหรือคัทริน) ได้นำจดหมายดังกล่าวที่เขียนเป็นภาษารัสเซียมาเปิดเผยไว้ในหนังสือ *แคทยาและเจ้าฟ้าสยาม* มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“...พวกก่อการที่เป็นข้าราชการพลเรือนนั้นไม่โดนจับ เพราะหลักฐานยังไม่หนักแน่นมัดตัวเพียงพอตามแผนที่พบ พวกก่อการวางรูปแบบการเปลี่ยนแปลงไว้ถึงสามแบบ เพราะมีความเห็นที่แตกต่างกัน กลุ่มแรกต้องการปลงพระชนม์เล็กด้วยหลังจากที่ยึดอำนาจได้สำเร็จ (หมายถึงปลงพระชนม์พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 และเล็ก คือสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ-สุพจน์) เพราะเห็นว่าตราบใดที่เล็กยังมีพระชนม์ชีพอยู่ตราบนั้นแผนการที่จะเปลี่ยนเมืองไทยไปเป็น

สาธารณรัฐนั้นย่อมเป็นไปได้ กลุ่มที่สองอยากให้เล็กขึ้นเป็นกษัตริย์แต่อยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่วนกลุ่มที่สามนั้นต้องการให้เจ้าฟ้าบริพัตรฯ ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์...”

ภายหลังเมื่อผู้ทรงอิทธิพลพระองค์แรก คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถได้เสด็จทิวงคตไปแล้วเมื่อ พ.ศ. 2463 แต่ก็ยังคงอยู่ซึ่งพระผู้ทรงอิทธิพลอีกพระองค์หนึ่ง คือสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ (พ.ศ. 2424-2487) ที่ได้กลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว (เพราะไม่มีคู่แข่งบารมี) จึงไม่น่าที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ จะทรงมีคำสั่งให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปไตยฯ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ของกษัตริย์ที่ยังอยู่ในครรภ์พระมารดา) ซึ่งเป็นคำสั่งที่ข้ามพระเศียรพระผู้ทรงอิทธิพลไปอย่างน่าหวาดเสียว และด้วยความน่าหวาดเสียวนี้แหละครับ จึงได้มีประวัติศาสตร์บอกเล่ากันต่อมาว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปไตยฯ ทรงบายเบี่ยงที่จะขึ้นนั่งบัลลังก์จนสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ ทรงให้การรับรองที่จะสนับสนุนด้วยการลดพระองค์ลงจากพระเก้าอี้กราบอัญเชิญให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปไตยฯ คัดคิดเดชนิ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาขึ้นครองราชย์ เป็นรัชกาลที่ 7

ข้อ 12 หนังสือสั่งเสนาบดีวังดังกล่าวในข้อ 10 มีเนื้อหาที่เหมือนกันและต่างกันกับหนังสือสั่งเสนาบดีวัง ที่ผมเคยอ้างในหนังสือของผมหลายเล่มรวมทั้งในหนังสือ *ฟ้าเดียวกัน* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1

ฉบับที่ผมเคยเห็น (จากภาพถ่าย) และอ้างอิงในหนังสือของผมหลายเล่มต่อมานั้น มีเนื้อหาเพียงแค่ว่า ท่านทรงปรารถถึงความเจ็บไข้และทรงปรารถถึงราชบัลลังก์ในอนาคต และพระชายา (พระนางสุวทนา) ที่ทรงพระครรภ์อยู่ในขณะนั้น ว่าถ้าประสูติออกมาเป็นผู้หญิง ก็จะต้องเลือกพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่ แต่ให้ข้ามหม่อมเจ้าวรานนท์ธวัช ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราไชย นั้นเสียเถิด เพราะหม่อมเจ้าวรานนท์ธวัชมีพระมารดาที่ไม่มีชาติสกุล เกรงจะไม่เป็นที่เคารพแห่งพระบรมวงศานุวงศ์ แต่ถ้าเป็นผู้ชายก็จะต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

และในการเลือกผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ขออย่าให้เลือกกรมพระดำรงราชานุภาพเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นอันขาด เพราะคนคนนี้เป็นคน... ในเอกสารที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นำมาอ้างอิงระบุว่า เป็น กรมพระยา ที่ถูกต้องเป็น กรมพระ (พ.ศ. 2454 ในสมัย ร.6) ได้รับเลื่อนเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2472 ในรัชสมัยของ ร.7

แต่ในเอกสารที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นำมาอ้างอิงนั้นมีเนื้อหาต่างออกไป ตามที่ระบุไว้ใน 10.1 และ 10.3 ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าข้อเท็จจริงลึกๆ เป็นอย่างไร ? หรือว่าจะมีหนังสือสั่งเสนาบดีวัง 2 ฉบับ

ข้อ 13 แต่ที่แน่ๆ ก็คือ สถานภาพของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นรัชทายาท ซึ่งได้สร้างความหนักพระทัยให้กับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดมา ดังที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ได้พูดไว้ใน ฟ้าเดียวกัน ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (หน้า 226) ว่าดังนี้

“เป็นเรื่องเชิง irony (ผกผันกลับตาลปัตร) อย่างยิ่ง ที่พระปกเกล้าเอง ขณะที่ทรงตระหนักและทรงย้ำเรื่องพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ‘ถูกยกเว้นจากการสืบราชสมบัติไปแล้ว’ กลับทรงแสดงลักษณะหมกมุ่น [obsession] ต่อความเป็นไปได้ที่จุลจักรพงษ์จะเป็นกษัตริย์ ถึงขั้นที่ทรงเป็นผู้หยิบยกขึ้นมาพูดเสียเองอยู่เสมอๆ ทั้งก่อนและหลัง 2475”

ข้อ 14 ด้วยเหตุดังกล่าวตามที่อาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล พูดถึงใน (ข้อ 13) นั้นแหละครับ คณะรัฐมนตรีซึ่งมีอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ร่วมอยู่ด้วย จึงได้นำสถานภาพของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ขึ้นพิจารณาพร้อมด้วยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล และพระองค์อื่นๆ ตามเงื่อนไขของกฎมณเฑียรบาล พ.ศ. 2467 เพื่อพิจารณาหาพระองค์ผู้จะทรงเป็นรัชทายาทสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 ที่ทรงสละราชสมบัติไปแล้วเมื่อ 2 มีนาคม 2477 ผลของการพิจารณาในที่สุดก็ได้แก่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันท-

มหิดล ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ กับหม่อมสังวาลย์ (นามในขณะนั้น) หรือสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ข้อ 15 การยกย่องเชื้อสายสมเด็จพระราชบิดา (กรมหลวงสงขลานครินทร์) ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) กับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ขึ้นเป็นกษัตริย์รัชกาลที่ 8 จึงเป็นการกลับเข้าสู่สายเดิมที่ถูกข้ามมาแล้วเช่นกัน (ดูข้อ 5)

ข้อ 16 ถึงแม้ว่าการสืบราชสันตติวงศ์จะต้องเป็นไปตามกฎมณเฑียรบาล แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น คือรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 มาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า “การสืบราชสมบัติท่านว่าให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. 2467 และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งอาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เองก็ได้ยอมรับไว้ในท้ายบทวิพากษ์ใน ฟ้าเดียวกัน ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ว่า “...แต่การให้เหตุผลโต้แย้งของสุพจน์และปรีดี ก็ยังอาจมีส่วนถูกครึ่งหนึ่งได้ เพราะความเป็นจริงก็คือ หลัง 24 มิถุนายน 2475 การเลือกผู้จะขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎมณเฑียรบาลเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น การสนับสนุนของรัฐบาลและปรีดีจึงยังอาจเป็นปัจจัยสำคัญของการขึ้นครองราชย์ของในหลวงอานันทก็เป็นได้”

มาถึงตอนนี้จะต้องขอทักท้วงอาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ด้วยความเคารพว่าท่านเขียนคลาดเคลื่อนไป ที่เขียนว่า “การสนับสนุนของรัฐบาลและปรีดี จึงยังอาจเป็นปัจจัยสำคัญของการขึ้นครองราชย์ของในหลวงอานันทก็เป็นได้” ที่ถูกต้องนั้นต้องเขียนว่า “การสนับสนุนของรัฐบาลและปรีดี เป็นปัจจัยสำคัญของการขึ้นครองราชย์ของในหลวงอานันท” ก็เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ที่ผมยกมาข้างต้นนั่นแหละครับ ๓